

prožila in tudi dejanski zvršila krasna misel, osnovati javna predavanja na korist „Narodne Šole“, katera je na ta način prejela podpore več sto goldinarjev. V teh shodih se je porodil marsikateri spis, ki je pozneje polnil predale tega ali ónega slovenskega lista. V teh shodih so se nabirali novi za raznovrstne plemenite namene, n. pr. za spomenike pisateljem slovenskim, za „Narodni Dom“ in za druge domoljubne zavode in naprave. Želimo, da bi se tudi letos povrnilo med nas tisto plemenito prijateljstvo, tista odločna delavnost in tisto domoljubno navdušenje, brez katerih nam ni možno zvršiti nobene lepe in občekoristne stvari.

Gospod Janez Šubic, slovenski slikar in brat mlajšega Jurija, postal je definitivno profesor na bavarskem umetno-obrtnem muzeji v Kaiserslauternu v bavarski Palaciji. Tako poročajo nemški listi z dné 19. novembra t. l.

Slovenski naš slikar g. Jurij Šubic je dovršil te dni v novem deželnem muzeji kranjskem portrète onih slavnih rojakov, katerih podobe imajo po sklepu deželnega odbora lepšati strop vestibula. Ko vstopimo skozi glavna vrata, zapazimo ravno nad vhodom v stopnjišče sliko barona Valvasorja, čegar lice je pač vsakemu znano po bakrorezu v njegovi znameniti knjigi. Slikar je posnel glavne poteze po onem starem delu, a vsled drugačnega prostora (portrèti so slikani v velikih ovalih) moral je podobi marsikaj dodati in jo znatno povekšati. Tako je nastala iz nadprsne slike skoraj polovica telesa. Umetnik je prvotnemu originalu dodal roki — desnica počiva v rudečem, svilenem pasu, levica pa sloni na držaji meča in drži pergamen, na katerem čitamo naslov Valvasorjevega glavnega dela: „Die Ehre des Herzogthums Krain“. Slikar nam na ta način riše slavnega rojaka kot zgodovinopisca, ob enem pa kot vojaškega poveljnika: „— des Hertzogthums Crain im untern Viertel des Fuefsvolkhs Hauptman“. Umetnik je opustil čelado, ki jo kaže originalna podoba — pač zaradi črte v kompoziciji —, a ogrnil je vi-teza s tedaj običajnim plaščem.

Na desni stráni vestibula gleda na prišleca preblagi mecén slovenski, baron Ž Zois, slikan po originalnem portrétu iz tukajšnje biblijoteke. A umetnik je sledil tudi pri ti sliki samo črtam lica, drugo pa je originalno njegovo shvatenje. V desnici Zoisovi opazujemo gosje peró, v levici pa knjigo, v katero namerava učeni mož ravno nekaj zapisati, ali pa preudarja zapisane besede — to je vtis slike. Okrog vratu visi zaslužnemu rojaku cesarsko odlikovanje, visok red, katerega nima originalna podoba, a vidi se na znanem litografičnem portrétu, ki upodablja Zois a v historičnem vozičku, v katerem se je vozil hromi mož po svojih sobanah.

Ž. Zoisu nasproti je naš pevec-buditelj Valentin Vodnik. Z bistrim očesom in milobnim obrazom se ozira doli na sedanji rod, ki hvaležen obožava spomin njegov. Temnovišnjev plašč pokriva pesnikove rame; v roki drži knjigo — pač pesmi svoje — kazalec desne roke pa ima vtaknen med liste; morebiti v duhu premišljuje nesmrtno verze, katere je bil ravno zapisal svojim rojakom, morebiti mu šumé po ušesih blaglasni stih:

„Ne hčere, ne sina
Po meni ne bo . . .“

Na četrti stráni, ravno nad uhodom, je podoba slavnega kranjskega diplomata in etnografa Žige Herbersteina. Umetnik ga nam riše kakor starega moža, odetega z dragocenim, z zlatom okrašenim kožuhom, ki mu ga je podaril ruski car. Roko ima vzdigneno, kakor bi razlagal samosilniku ruskemu pomen in moč zapadne države, ki ga je poslala na njegov dvor. Blagi in interesantni obraz čestitljivega starčka je moral vzbujati povsodi spoštovanje, celó na tedanjem polubar-

barskem ruskem dvoru. Ko se je Herberstein šolal, zvali so ga sošolci — tega je zdaj kacic 400 let — „windischer Kodrotz“. Mož je pokazal svetu, kaj zmore slovenski „kodrovec“; spomin njegovih del živi še danes, ko so pretekle štiri stotine let! —

Tako nam je umetnik slavne naše rojake upodobil z ozirom na njihov pomén. Ne dolgočasnih potrétov, ampak z življenjem in pomenom navdihnene podobe nam je naslikal in s tem pokazal, da je moči tudi stare, oglate originale poživiti in interesantne napraviti. Žal, da prostor ni posebno ugoden. Takim rojakom, kakeršni so opisani štirje, pristojalo bi pač drugačno mesto, kjer bi jih narod lože opazoval in cenil, kakor v stropni višini. Umetnik pa je rešil svojo težavno nalogo jako ugodno in storil, kar je mogoče v takem položaji. Portréti Valvasorja, Zoisa, Vodnika in Herbersteina bodo gotovo našli povsodi obširno zanimanje in zasluženno oceno.

Blag rojak. Pod tem naslovom je v 10. št. našega lista na 624. strani gospod — n. priobčil kratko, a jako zanimivo črtico o blagem rojaku našem Martinu Lamb in Schwarzenbergu, ki je l. 1744. v Gradci ustanovil novčni fidejkomis, iz katerega se je zdaj založilo več ustanov za dečke in deklice, porojene v Vipavi, Idriji in v Črnem Vrhu pri Idriji. Gospod pisatelj omenjene črtice pravi, da ne vé, ni kdaj je pl. Lamb in Schwarzenberg porojen, niti kje je pokopan. G. Anton Poženel, računski uradnik pri c. kr. višjem sodišči v Gradci, pošilja nam k ti črtici naslednji interesantni dodatek, za katerega mu bode gotovo hvaležen vsak prijatelj domače zgodovine: Od č. gospoda črnovrškega vikarja sem zvédel, da se je pl. Lamb in Schwarzenberg prvotno pisal Lampe, kajti g. vikar je v starih krstnih knjigah našel to črtico: „Die XXI. 8bris 1670 natus Martinus, filius legitimus Marci Lampe et ejus uxoris Annae baptizatus levantibus patrinis domino Andrea Kallin, decano et Marg. Nagode.“ Njegov brat Andrej je bil porojen 30. sept. 1658; bil je torej dvanajst let starejši. Umrl je pa Martin pl. Lamb in Schwarzenberg vsled mrtvaških bukev tukajšnje (graške) farne cerkve pri sveti Krvi dné 30. januarja 1744. Bil je cesarski svetovalec pri dvornem vojniskem računstvu. V protokolu te fare se nahaja, da je bil Martin pl. Lamb in Schwarzenberg, cesarski svetovalec, pokopan s tremi duhovniki v fari Strassgang v cerkvi očetov Dominikanov v Gradci. Ta cerkev je spadala ob tistem času menda k fari Strassgang, koja je jedno uro oddaljena od Gradca

V ti cerkvi sem po mnogem trudu našel ploščo na levi strani oltarja sv. Križa. Plošča je udolbena v zid, na levi strani je vrezana smrt s koso. Plošča nosi nasledni napis: „Hier liegt begraben der wohlledle geborne Herr Martin von Lamb und Schwarzenberg, gewesener keyserlicher Hofkriegs-Buechhalterei-Rath, welcher den 30. January des 1744 Jahres selig in dem Herrn verschieden ist, seines Alters 74 Jahr, deme Gott und allen Christ-Gläubigen Seele eine fröhliche Auferstehung verleihen wolle.“

Ne vé, katera pisava je pravilnejša, Martin pl. Lamb und Schwarzenberg ali M. pl. Lamb von Schwarzenberg. Moje mnenje je, da je Martin pl. Lamb s Črnega Vrha pravilneje, ker sem tudi v starih listinah, ki se nahajajo pri tukajšnjem deželnem sodišči, dostikrat naletel na pisavo Martin Lamb von Schwarzenberg. — Tako nam piše g. Poženel.

Tudi smo poročali v 10. št., da so se iz novcev pl. Lamba in Schwarzenberga založile štiri ustanove za dečke po 150 gld. in štiri ustanove za deklice po 50 gld., porojene v Črnem Vrhu pri Idriji. Toda dné 24. okt. t. l. sta g. vikar in županstvo v Črnem Vrhu vložila prošnjo na c. kr. deželno vlado v Ljubljani,